

Viharnik

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE LESNA SLOVENI GRADEC GOZDARSTVO IN LESNA INDUSTRIJA N. SOL. O.

LETO XII. — STEVILKA 9

SEPTEMBER 1979

POŠTNA PLAČANA

V prejšnji številki VIHARNIKA smo vam posredovali informacijo o polletnih rezultatih poslovanja, v tej številki pa nadaljujemo

INFORMACIJO

O FINANČNEM POSLOVANJU IN GOSPODARJENJU Z DENARNIMI SREDSTVI TER S KREDITI

V I. POLLETJU 1979 — ZA DO LESNA (BREZ NO)

I. FINANCIRANJE INVESTICIJ, lastni viri in krediti

v celih din — brez par

	Letni plan	Dejansko do 30. 6. 1979	% izpolnitve plana	Razlika do 50 % + ali —
1. V I. polletju so vse temeljne organizacije LESNE razpolagale z naslednjimi investicijskimi viri:				
a) Lastni viri				
— ostvarjena amortizacija (minimalna in pospešena)	124,574.186	47,207.723	38	— 15,097.370
— združena sredstva drugih DO — Slovenijales	23,300.000	—	—	— 11,650.000
— sredstva območnega SIS gozdarstva in sredstva po 12. čl.	7,068.391	2,770.463	39	— 732
— zbarana sredstva samopriskupov kmetov	1,810.000	827.391	46	— 77.609
— dotacije IS — za programe	3,600.000	—	—	— 1,800.000
— prenos viškov trajnih obratnih sredstev za združ. TOZD (TOZD gozdarstvo Črna in gozdarstvo Radlje)	8,112.507	1,056.254	13	— 2,999.999
Interni viri investicijskih sredstev				
— vrnjena interna posojila med TOZD	(8,632.986)	(8,632.986)	100	—
— združena sredstva med TOZD v obliki dohodkovnih odnosov	(15,493.988)	(7,746.994)	50	—
— v obliki internih kreditov	(4,969.750)	(2,484.875)	50	—
— ostali lastni viri	275.000	—	—	— 137.500
Skupni lastni viri:	168,740.084	51,861.831	35	— 32,508.210
b) Tuji viri — krediti				
— novi krediti v letu 1979				
dinarski domači	245,614.268	158,033.408	64	
devizni tuji	56,400.600	30,970.000	55	
Skupaj:	302,014.868	189,003.408	63	
— korišćeni krediti:				
domači		47,507.714		
devizni		16,174.743		
Skupno korišćeni krediti		63,682.457		
Skupaj viri investicijskih sredstev:	470,754.952	115,544.288	25	— 119,833.188
2. Korišćenje investicijskih sredstev po glavnih namenih				
— odplaćilo investicijskih kreditov (domaćih in deviznih v protivrednosti din)	52,226.290	37,788.314	72	+ 11,675.169
— odplaćilo kreditov za trajna obratna sredstva (iz AM, ker ni ostanka ČD po ZR 1978)	15,907.653	5,773.390	36	— 2,180.436
— izvršene investicije vseh TOZD od tega glavne investicije v I. polletju:	413,199.554	80,608.052	20	— 125,991.725
1. investicije v gozdne ceste		7,833.301		
2. TP Pameće		22,689.698		
3. žaga Mušenik		12,621.520		
4. žaga Vuhred		5,533.667		
5. TP Prevalje		3,025.241		
interni odnosi med TOZD				
— vrnjena interna posojila	(8,632.986)	(8,632.986)	100	—
— združena sredstva med TOZD	(20,038.850)	(10,019.425)	50	—
Skupaj korišćeno za investicije:	481,333.497	124,169.756	26	— 116,496.992
PREKORAČITEV investicijskih sredstev — vnaprej porabljen denar predvidene AM II. polletja. To pomeni porabo denarja v breme tekoće likvidnosti in večje kratkoročne kredite za obratne namene.				
1. Prekoraćitev investicijskih sredstev I. polletja 1979		8,625.468		
2. Nepokrite prekoraćitve, prenesene iz leta 1978		36,812.562		
Skupne prekoraćitve:		45,438.030		

Motorizirano spravilo lesa — vleka

Največje prekoračitve investicijskih sredstev v I. polletju izkazujejo naslednje TOZD:

1. TOZD TP Pameče	29,446.328 din
2. TOZD TO Podvelka	8,955.872 din
3. TOZD TSP Radlje	907.190 din
3/a nerazdeljeni zagonski stroški LPK Radlje	4,336.518 din
4. centralno lesno skladišče Otiški vrh	1,634.282 din
5. žaga Vuhred	9,256.794 din
6. TOZD TP Prevalje	2,467.239 din
7. TOZD TIP Otiški vrh	4,003.511 din

Gornje TOZD s prekoračitvijo investicijskih sredstev izredno ogrožajo dnevno likvidnost vseh TOZD v LESNI.

Pridobivanje tujih sredstev — kreditov v letošnjem letu

Do konca meseca aprila letos smo normalno sproti urejali pridobivanje tujih virov — kreditov po posameznih investicijskih programih.

V prvih mesecih leta je bil odobren kredit za lesno predelovalni kompleks v Radljah s pogojem predložitve znanega posebnega samoupravnega sporazuma o garanciji vseh TOZD v LESNI za pokrivanje lastne udeležbe in obveznosti za odplačilo kreditov. V prvih mesecih letos je bil dokončno odobren tudi celotni predvideni znesek kreditov območne zavarovalne skupnosti Maribor v višini 77,000.000 din.

Zal smo vse ostale investicijske programe, ki so osnova za pridobivanje kreditov pri banki, prejeli šele konec aprila in po 1. maju, ko so bile v banki že predvidene restrikcije za zmanjševanje plasmanov v letošnjem letu. To velja za naslednje investicijske programe, ki so bili dokončno izdelani 26. aprila. Še isti in drugi dan smo oddali vloge na banko:

1. aneks investicijskega programa za TOZD TP Prevalje,
2. investicijski program TOZD žaga Mušenik,
3. investicijski program TOZD transport in servisi (nepopoln),
4. investicijski program za gradnjo gozdnih cest vseh TOZD gozdarstva (programi predloženi v juliju).

Zaradi bančnih restrikcij za stabilizacijo gospodarstva z zmanjševanjem investicij so vse gornje vloge še danes nerešene v banki in zato pred odobritvijo tudi ni mogoče pričeti z izvajanjem investicij.

Temeljna koroška banka Slovenj Gradec pričakuje od LESNE ponovno selekcijo in preveritev investicij ter predlog za odložitve večine investicij v leto 1980, oziroma jasen predlog, kaj je najnujnejše letos. Istočasno pa je banka znižala tudi že odobrene tranše za leto 1979 za možnost koriščenja (radeljski kompleks) za 50 %, kar bo znatno zaviralo izvajanje investicije po predvidenih terminih.

Trenutna zadolžitev vseh TOZD LESNE je že brez novih predvidenih kreditov izredno visoka in pri nekaterih TOZD že presega možnosti za odplačevanje le-teh.

V celotni LESNI (brez Nove opreme) je stanje zadolženosti 30. junija 1979 (stanje koriščenih kreditov) takole:

Neodplačani krediti — domači za investicije	178,946.656 din
Neodplačani krediti — devizni investicijski	129,423.043 din

Skupaj stanje investicijskih kreditov: 330,751.809 din

Sedanja vrednost premoženja vseh TOZD na dan 30. 6. 1979 v osnovnih sredstvih pa je 910,064.798 din torej je 34 % obstoječega premoženja še neodplačanega. V kolikor pa upoštevamo že odobrene in še neizkoriščene kredite za lesnopredelovalni kompleks Radlje in še neodobrene predvi-

dene kredite, pa se bo odstotek zadolženosti povečal na 51 % (glej tabelo zadolženosti po posameznih TOZD!).

V tej zvezi letne obveznosti za odplačilo vseh kreditov že presegajo višino vsakoletne minimalne amortizacije in s tem onemogočajo celo enostavno reprodukcijo v LESNI. Praviloma bi morali obveznosti za kredite odplačevati iz vsakoletne ostvarjene akumulacije — ostankov skladov.

V zvezi z zadolženostjo so tudi visoke letne obresti za investicijske kredite, ki so bremenile dohodek DO v I. polletju v višini 14,631.703 din.

II. OBRATNA SREDSTVA TER PROBLEMI LIKVIDNOSTI

Uvodoma poudarjamo, da je glede vzdrževanja tekoče likvidnosti vseh TOZD v LESNI v letošnjem letu gotovo največji problem, ki smo ga kdajkoli doživljali. V LESNI smo med prvimi občutili splošno slabšanje likvidnosti v gospodarstvu in tudi težje premoščamo te probleme iz naslednjih razlogov:

1. v večini TOZD skoraj nimamo lastnih sredstev in smo v tej zvezi odvisni le od najemanja kreditov. Vsa leta nazaj zaradi pokrivanja izgub in nizke akumulativnosti nismo povečevali lastnih obratnih sredstev, niti nadomeščali vrednosti inflacijske stopnje v večji vrednosti zalog, niti nismo zagotavljali sproti večjega poslovnega sklada za izredno letno večanje obsega poslovanja. Vse to velja predvsem za TOZD lesne predelave.

2. V LESNI smo v okviru finančne službe že doslej napravili za hitro obračanje sredstev znatno več:

- z medsebojnim posojanjem viškov in manjkov med TOZD,
- z večjim obsegom hitrega obračanja menic, ki smo jih že doslej maksimalno indosirali (dajali namesto plačil vnaprej dobaviteljem) in eskontirali pri banki — prodali za denar.

V tej zvezi smo že doslej izkoristili vse rezerve za likvidnost, ki jih drugi pričnejo izkoriščati šele danes.

3. Nenehne potrebe po novih investicijah so letno slabšale razmerje lastnih sredstev za obratne namene.

4. Lanske in letošnje izredno visoke prekoračitve investicij pa so redno likvidnost popolnoma ohromile in ogrožile ne samo pri TOZD, ki so investicije prekoračile, ampak tudi vse ostale, ki imajo normalno zagotovljena obratna sredstva.

5. Z zalogami še ne gospodarimo dovolj dobro in racionalno in se premalo zavedamo, da vsaka ne nujno potrebna zaloga bremeni tekočo likvidnost in ker nimamo lastnega denarja, bremeni tudi dohodek z višjimi stroški obresti od kreditov.

Vse navedene težave smo do letošnjega leta premoščali z nenehnim dodatnim zadolževanjem, kar pa sedaj ni mogoče več zaradi bančnih restrikcij pri odobravanju kreditov za vse namene.

Nekaj števil v zvezi z obratnimi sredstvi:

Vezava sredstev	v 000 din		
	Plan za 1. 1979	Stanje 30. 6. 1979	Razlika + ali —
— Za zaloge surovin in materiala	123,222	139,500	+ 16,278
— Za zaloge nedovršene proizvodnje	25,100	27,186	+ 2,086
— Za zaloge gotovih izdelkov	98,100	98,252	+ 152
Skupaj zaloge:	246,422	264,938	+ 18,516
— Terjatve do kupcev	77,600	58,500	— 19,100
— Prejete menice kupcev	62,600	83,800	+ 21,200
— Avansi dobaviteljem	—	2,183	+ 2,183
— Tekoče izgube (turizem)	5,012	2,710	— 2,302
Ostala vezana sredstva:	145,212	147,193	+ 1,981
Skupaj vezan denar za obratne namene	391,634	412,131	+ 20,505

V največji meri so se povečale zaloge surovin in materiala pri TOZD, ki niso dosegle planirane proizvodnje in stanje menic, ki se eskontirajo pri bankah za izplačilo osebnih dohodkov, torej 10. v naslednjem mesecu. Ker pa banka zaradi restrikcij ne eskontira več menic, ki dospejo po 45 dni, se stanje veča nasproti planu. Kljub trenutni ugodni konjunkturi prodaje in v tej zvezi tudi normalni zalogi izdelkov, smo v I. polletju kar za 20,500.000 din prekoračili predviden obseg denarja za redno poslovanje. To pomeni poleg naštetih problemov investiranja dodatni negativni vpliv na slabšanje tekoče likvidnosti.

Struktura virov financiranja tekočega poslovanja in zadolženost

Konec leta 1978 smo imeli le 5 % lastnih sredstev in 95 % kreditov za obratne namene. V letošnjem I. polletju se je struktura lastnih začasnih sredstev nekoliko izboljšala zaradi formiranja obveznega rezervnega sklada, ki ga obračunamo za tekoče poslovanje in zaradi ostvarjenega čistega dohodka v I. polletju. Struktura lastnih sredstev znaša konec junija 13 % nasproti

87% kreditov. Torej smo tudi na tem področju v celoti odvisni od bančnih kreditov in tudi od sedanjih bančnih restrikcij, zlasti, ker je od skupnih kreditov kar 80% kratkoročnih. Prav zato smo v I. polletju še povečali hitrost obračanja vseh sredstev znotraj LESNE, ker nismo pridobili vseh planiranih bančnih kreditov. V okviru vseh temeljnih organizacij je bilo združenih kar 308,865.144 din dnevni viškov in z njimi pokriti primanjkljaji drugih TOZD v skupnem znesku 315,741.000 din. Številčno to pomeni, da smo 314-krat združili sredstva v šestih mesecih in jih ponovno prelivali tistim TOZD, ki so jim sredstva primanjkovala za dnevne obveznosti. Navedeni interni krediti so bili obrestovani med TOZD po 6% obrestni meri.

V zvezi z visoko zadolženostjo za obratna sredstva so tudi obresti, ki bremenijo dohodek, izredno visoke, saj znašajo samo za I. polletje za vse TOZD v višini 10,125.000 din.

Angelca Vrbnjak, oec.

Z ozirom na skupno problematiko celotne DO objavljamo tudi pregled zadolženosti po posameznih TOZD.

III. FINANČNO POSLOVANJE Z DENARNIMI SREDSTVI SKUPNE PORABE, STANOVANJSKEGA DENARJA IN DENARNIH SREDSTEV REZERVNEGA SKLADA

1. Sklad skupne porabe:

V I. polletju 1979 smo razpolagali s skupnim zneskom sredstev sklada skupne porabe v višini 18,364.039,50 din

Od tega izvirajo sredstva od:

— neizkoriščen saldo iz leta 1978	1,164.900,00 din
— formiran sklad po ZR 1978	8,642.161,00 din
— dodatna zbrana sredstva med letom 1979	—
— vračila posojenih sredstev iz prejšnjih let (drugi TOZD) vključno z obrestmi	—
— pridobljena sredstva drugih TOZD brez vračila	—
— prenos sred. po delitvi premoženja	381.252,80 din
— financiranje sredstev za družbeno prehrano	8,137.495,75 din
— razna nakazila	38.229,95 din

V I. polletju 1979 smo koristili SSP za — skupno 16,900.736,90 din

Od tega za naslednje namene:

— pokrivanje izgube po ZR 1978	—
— odpravnine, nagrade v l. 1979	737.013,95 din
— za razne dotacije	717.598,20 din
— za izplačilo regresov s prisp. (poleg izplačil iz dohodka)	1,253.940,70 din
— premije za kolektivno zavarovanje	175.276,50 din

V okviru prireditev za turistični teden v Črni je bila tudi proslava ob otvoritvi na novo asfaltiranega dela gozdne ceste v Koprivni

— posojilo v stanovanjski sklad	—
— prenos sred. v stanov. sklad	153.000,00 din
— pokrivanje negat. salda drugim TOZD	—
— izdatki za družbeno prehrano iz SSP (poleg stroškov iz doh.) l. 1978	8,137.495,75 din
— združeno za počitniške domove	—
— prenos po delitvi premoženja	381.252,80 din
— posojeno v obratne namene	5,345.159,00 din

Stanje sredstev skupne porabe 30. 6. 1979 1,463.302,60 din

2. Stanovanjska denarna sredstva: del sklada skupne porabe

V I. polletju 1979 smo razpolagali s skupnimi stanovanjskimi sredstvi v naslednji višini 14,388.550,10 din

Od tega so bili ostvarjeni v vaši TOZD naslednji viri:

— prenos sredstev iz leta 1978	2,456.393,55 din
— ostvarjen 6% prispevek za stan. od osebnih dohodkov leta 1979	8,077.926,90 din
— vrnjen znesek depozitov pri banki (iz prejšnjih let)	486.304,05 din
— vrnjene anuitete od kreditov, danim delavcem v prejšnjih letih	93.301,20 din
— nakazana sredstva soinvestitorjev oz. financiranj za skupna stanovanja (združena sredstva DO zakonskih partnerjev) pri nakupu stanovanj	194.052,05 din
— pridobljeni krediti od bank in samoupravnih stan. skupnosti SIS občin	71.028,35 din
— prenos sredstev po ZR in sred. AM	209.949,75 din
— drugi viri (obresti itd.)	319.699,80 din
— prejeta int. posojila	333.000,00 din
— ostala nakazila (sredstva samoprisp.)	2,146.894,45 din

V letu 1979 smo koristili stanovanjska sredstva — skupno 9,105.482,65 din

Od tega za naslednje namene:

— 1,6% od 6% v solidarnostni sklad	1,756.359,65 din
— 1% od 6% vezava preko banke v SIS občine (za kreditiranje) pri nakupu stanovanj	1,126.980,10 din
— 0,35% od 6% za dijaške domove	442.773,85 din
— prispevek za sol. gradnjo stanov. 0,50% od 6% po SS	428.384,75 din
— prispevek za grad. stan. za del širše družbe 0,35% od 6%	240.374,35 din
— prisp. za izgr. kom. obj. 0,90% od 6%	1,236.081,80 din
— odplačilo anuitet od stanov. kreditov	1,113.380,75 din
— namensko varčevanje za kred.	22.500,00 din
— nakup družbenih stanovanj	2,099.019,95 din
— pokrivanje izgube po ZR 1978	—
— dani individualni krediti delavcem	366.000,00 din
— ostalo koriščenje	138.627,45 din
— soinvestiranje nakupa stanovanj	135.000,00 din
Ostanek sredstev 30. 6. 1979	5,283.067,45 din

PREGLED ZADOLŽENOSTI ZA TEMELJNE ORGANIZACIJE LESNE ZA OSNOVNA SREDSTVA PO PREDVIDENIH NOVIH INVESTICIJAH

TOZD	Kreditni domači-tuji	Kreditni interni	Skupaj krediti eksterni in interni	Sedanja vrednost osnovnih sredstev, nedovršene in predvidene investicije	Odstotek zadolženosti po realizaciji predvidenih investicij	
					za eksterne kredite	za eksterne in interne kredite
GO Mislinja	1,746		1,746	19,605	9	9
GO Slovenj Gradec	2,193		2,193	21,690	10	10
GO Črna	7,881		7,881	78,135	10	10
GO Radlje	35,334	931	36,265	82,802	43	44
CLS Otiški vrh	4,181	9,254	13,435	24,662	17	54
OK Slovenj Gradec	3,358		3,358	60,972	6	6
OK Dravograd	830		830	23,290	4	4
OK Ravne	4,656		4,656	51,502	9	9
OK Radlje	4,188	400	4,588	33,143	13	14
Transport in servisi	35,618	1,800	37,418	66,644	53	56
Gradnje	11,619		11,619	18,358	63	63
Turizem	40,186	2,930	43,117	65,730	61	66
Žaga Mislinja				1,372		
Žaga Otiški vrh	828		828	12,914	6	6
Žaga Mušenik	71,975	277	72,252	100,948	71	71
Žaga Vuhred	83,782	1,887	85,669	98,031	85	87
TIP Otiški vrh	85,180	1,170	86,350	185,043	46	47
TP Pameče	70,692	8,965	79,657	113,939	62	70
TP Prevalje	61,417	1,320	62,738	116,542	53	53
TSP Radlje	160,530	9,602	170,132	182,255	88	93
TO Podvelka	15,385	2,604	17,989	33,050	47	54
Skupne službe	44,745		44,745	62,440	72	72
Skupaj LESNA brez Nove opreme	746,352	41,140	787,495	1.453,077	51	54

- PS: 1. Sedanja vrednost osnovnih sredstev ne vključuje vrednosti zemljišč in gozdov.
 2. Predvidene investicije in krediti so zajeti po investicijskih programih.
 3. Združena sredstva na dohodkovnih osnovah razumljivo niso zajeta v okviru kreditov, čeprav predstavljajo zadolžitev v obliki udeležbe na skupnem dohodku.
 4. Temeljne organizacije, ki izkazujejo odstotek zadolženosti nad 50 % so izpostavljene vsakoletnim rizikom zagotavljanja sredstev za odplačilo kreditov.

PRIMERJAVA VEČJIH INVESTICIJ V LESNI PO PRVOTNI IN KONČNI PREDRAČUNSKI VREDNOSTI TER PO STRUKTURI VIROV

TOZD	Prvotna predračunska vrednost	Nova predračunska vrednost	Znesek povečanja	Indeks povečanja	Prvotna struktura virov		Nova struktura virov	
					lastna in združ. sred. %	kreditni %	lastna in združena	kreditni
1. TP Pameče (OS + ObS brez investicij v l. 1979)	99,838	104,353	4,515	105	25,97	74,03	24,85	75,15
2. TP Prevalje OS + ObS	50,257	93,773	43,516	187	9,94	90,06	8,63	91,37
3. Lesno predelovalni kompleks Radlje (skupaj OS + ObS) od tega:	308,330	395,936	87,606	128	11,20	88,80	11,30	88,70
za TSP (OS + ObS)	195,930	257,444	61,514	131	9,20	90,80	10,00	90,00
žaga	80,900	101,144	20,244	125	14,80	85,20	14,20	85,80
Meles	31,500	37,348	5,848	119	14,60	85,40	12,30	87,80
4. Žaga Mušenik	50,000	94,050	44,050	186	30,30	69,70	23,90	76,10

PREGLED ZADOLŽENOSTI ZA TEKOČE POSLOVANJE obratna sredstva na dan 31. 12. 1978

TOZD	Stanje skupnih virov obratnih sredstev	Stanje lastnih virov Obs (trajnih in začasnih)		Stanje tujih virov — kreditov				Skupni tuji viri	
		znesek	v razmerju %	trajnih		kratkoročnih		znesek	v razmerju %
				znesek	%	znesek	%		
GO Mislinja	3,192	2,993	93,76	115	57,78	84	42,22	199	6,24
GO Slovenj Gradec	3,439	3,091	89,88	283	81,32	65	18,68	348	10,12
GO Črna	7,834	6,992	89,25	273	32,42	569	67,58	842	10,75
GO Radlje	7,425	5,269	70,96	426	19,76	1,730	80,24	2,156	29,04
CLS Otiški vrh	13,019	2,508	19,26	3,110	29,59	7,401	70,41	10,511	80,74
OK Slovenj Gradec	3,745	2,005	53,54	299	17,18	1,441	82,82	1,740	46,46
OK Dravograd	1,380	— 197	— 14,28	— 84	5,33	1,493	94,67	1,577	114,28
OK Ravne	2,110	— 467	— 22,13	166	6,44	2,411	93,56	2,577	122,13
OK Radlje	2,297	343	14,93	87	4,45	1,867	95,55	1,954	85,07
Transport in servisi	1,780	510	28,65	891	70,16	379	29,84	1,270	71,35
Gradnje	4,352	— 1,950	— 44,81	115	1,82	6,187	98,18	6,302	144,81
Turizem	9,332	— 1,873	— 20,07	2,098	18,72	9,107	81,28	11,206	120,07
Žaga Mislinja	9,318	5,184	55,63	284	6,87	3,850	93,13	4,134	44,37
Žaga Otiški vrh	13,623	8,523	62,56	756	14,82	4,344	85,18	5,100	37,44
Žaga Mušenik	8,346	2,073	24,84	328	5,23	5,945	94,77	6,273	75,16
Žaga Vuhred	6,341	— 144	— 2,27	242	3,73	6,243	96,27	6,485	102,27
TIP Otiški vrh	55,236	62	0,11	11,859	21,49	43,315	78,51	55,174	99,89
TP Pameče	46,551	— 7,815	— 16,79	5,842	10,74	48,524	89,25	54,366	166,79
TP Prevalje	27,393	267	0,97	6,728	24,80	20,398	75,20	27,126	99,03
TO Podvelka	58,803	2,082	3,55	29,226	51,53	27,491	48,47	56,717	96,45
TSP Radlje	40,716	6,256	— 15,36	911	1,94	46,061	98,06	46,972	115,36
Skupne službe	— 428	— 5,766				5,338		5,338	
Skupaj:	325,804	17,438	5,35	64,123	20,79	244,243	79,21	308,366	94,65

Žagarska proizvodnja v LESNI Slovenj Gradec predstavlja pomemben delež njene dejavnosti; zaradi bogatega lesno surovinskega zaledja predvsem iglavcev na našem področju in težnje po čim višji stopnji predelave lesa. Temu cilju mora slediti tehnološki razvoj žagarske proizvodnje.

S tem namenom posredujemo priporočila in stališča iz posvetovanja ZIT gozdarstva in lesarstva Slovenije na temo »SMERI RAZVOJA ŽAGARSTVA NA SLOVENSKEM«.

Smeri razvoja žagarstva na Slovenskem

Zaključki iz posvetovanja

Komisija zveze inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva za sklepe, ugotovitve, sugestije, razmišljanja in predloge posvetovanja strnila v PRIPOROČILA IN STALIŠČA posvetovanja, ki jih je nanižala v naslednjih točkah.

1. Žagarstvo na Slovenskem ima bogato tradicijo. Prve žage na vodni pogon, imenovane venecianke, zasledimo že v 14. stoletju, na parni pogon pa leta 1851 v Glažuti na Kočevskem. Leta 1875 je bilo evidentiranih že 12 parnih žag in 1047 žag na vodni pogon. Razvoj je šel še dalje in je 1910. leta dosegel obseg 102 žage na parni in 2138 na vodni pogon. Leta 1939 pa je obratovalo že 316 industrijskih žag.

Gospodarska kriza v letih 1929—33 je veliko žag uničila, tako da je število industrijskih žag in veneciank močno nazadovalo. Leta 1940 je bilo še 272 industrijskih žag, leta 1970 pa samo še 135. Tendenco upada števila žag pa se še nadaljuje.

2. Razvoj žagarstva na Slovenskem je pogojen z bogatim gozdnim zaledjem, v katerem prevladuje les iglavcev. Dobre prometne razmere (železnica, ceste, reke) in bližina za les interesantnih tržišč so diktirale tempo razvoja žagarstva, kar je vplivalo na povečanje števila žag in seveda tudi na povečanje zmogljivosti žagarske proizvodnje. Tako je ugotovljeno, da je bila že leta 1900 vgrajena kapaciteta industrijskih in obrtnih žag dvakrat večja od zmogljivosti gozdov. Leta 1930, ko je doseglo žagarstvo največji razmah, je lahko gozdna proizvodnja pokrila le še okoli 40% zgrajene žagarske kapacitete. Zmanjševanje števila žagarskih obratov pa ni spremljalo istočasno tudi zmanjševanje zgrajenih kapacitet. Industrijski obrati, ki so preživeli gospodarsko krizo, so povečevali z rekonstrukcijami in novogradnjami zgrajene kapacitete, tako da se je sicer število žag zmanjševalo, povečevala pa se je njihova poprečna kapaciteta.

Enako sliko dobimo tudi v razvoju po II. svetovni vojni, ko se je sicer število žag zmanjševalo, v bistvu pa so povprečne zgrajene kapacitete ostajale iste. Disproporc med zmogljivostjo gozdne proizvodnje in instalirane žagarske kapacitete je posledica zgodovinskega razvoja in ni v sedanjem obdobju prav nič spremenjen.

3. Posledica prevelike zgrajene kapacitete se kažejo v slabi akumulativnosti žagarstva, majhnih možnostih za rekonstrukcijo in posodabljanje z lastnimi sredstvi, vedno večji dohodkovni odvisnosti od gozdarstva in finalne lesne predelave, sezonskemu delu, visokih stroških obratovanja in visokih cenah svojih izdelkov.

4. Razvoj industrijskih žag je zato vedno bolj odvisen od navezanosti na nadaljnjo predelavo lesa, torej se vedno bolj usmerja v predelavo lesa za znanega kupca ali celo postaja vedno bolj sestavni del integralnega izkoriščanja lesa, prav tako pa tudi od gozdarstva, ki izdelavo gozdnih sortimentov vedno bolj koncentriira na mehaniziranih skladiščih.

5. Pričakovati je zato, da bodo žagarski obrati v bodoče po številu še upadali, da pa bo nastopila glede na razvoj proizvodnje v gozdarstvu usmerjena koncentracija ob mehaniziranih skladiščih, kjer bo zagotovljena največja količina surovine ob najmanjših stroških transporta.

6. Razvoj tehnike in tehnologije bo imperativno vnašal vedno nove elemente mehanizacije in avtomatizacije v rekonstrukcije in novogradnje žagarskih kapacitet, ker bo s tem humaniziral delo, dvigal delovno produktivnost in povečal izkoristek lesa, namenjenega za nadaljnjo predelavo. Pričakovati je zato, da bo ob relativno konstantnem obsegu dotoka žagarske hlodovine in posodabljanju proizvodnje prevladovalo žaganje v eni izmenici.

7. Ni pričakovati, da bo z upadanjem števila žag mogoče kmalu doseči racionalno prostorsko razporeditev in uskladiti kapacitete z obstoječimi možnostmi gozdne proizvodnje. Prav tako ni mogoče predvideti, da bi uvoz hlodovine iz sosednjih republik ali celo iz drugih držav odpravil obstoječe disproporce v žagarski proizvodnji. Zato lahko pričakujemo za daljše obdobje naraščanje stroškov žaganja in s tem zaostrovanje rentabilnosti poslovanja. Tak razvoj pa bo imel tudi negativne posledice za razvoj celotne predelovalne industrije, ki ima svoje izhodišče v izdelkih žagarstva.

8. Veliko težje pa je napovedati razvoj neindustrijskih žag, ki jih je v Sloveniji veliko in njihovo število predvsem pri zasebnikih še vedno narašča. Te žage predelajo

predvsem hlodovino iz zasebnih gozdov, vendar pa njihovo število ni evidentirano, prav tako pa tudi ne količine, ki jih predelajo. Njihov razvoj je odvisen predvsem od sistemskih ukrepov družbe, od konjunktura na tržišču in od delovne sile, ki je za te namene na razpolago. Gotovo bi bilo pravilno, da se žaganje za neindustrijske namene sistemsko uredi tako, da bi se regulirale in legalizirale oblike in načini žaganja lesa, saj bi se s tem vzpostavil potreben družbeni nadzor, dvignila kvaliteta razžaganega lesa in znatne količine tako predelanega lesa bi se lahko vključile v legalne tržne tokove.

9. Koncentracija posekane lesne mase na mehaniziranih skladiščih gotovo prinaša gozdnemu gospodarstvu posredne in neposredne koristi. Zato je pričakovati razvoj v tej smeri. Praksa kaže, da je koncentracija posekanega lesa

na določenem mestu (praviloma v bližini obratov lesne industrije) ugodna za nadaljnji razvoj žagarstva, posebno pri listavcih, saj povečuje obseg tehnične oblovine, sposobne za predelavo na žagah, zlasti pa omogoča boljše izkoriščanje lesno industrijskih ostankov. Nekoliko drugače kaže razvoj mehaniziranih skladišč za oblovinno iglavcev, kjer se praviloma pojavlja tudi predelava drobnega lesa za gradbene namene. Tu je pričakovati nadaljnje odtegotovanje določenih dimenzij oblovine za žagarstvo na račun povečane predelave lesa za druge namene in s tem zmanjšanje količine lesa, sposobnega za predelavo na industrijskih žagah.

10. Nadaljnja modernizacija žagarstva je v veliki meri odvisna od združevanja sredstev dohodkovno zainteresiranih partnerjev. Prav tukaj pa v veliki meri ležijo tudi ključni nadaljnega razvoja žagarstva na Slovenskem.

SESTANEK UPRAVNEGA ODBORA DIT-GL — SLOVENJ GRADEC

Člani upravnega odbora društva so na 5. seji analizirali delo društva v prvem polletju ter ugotovili, da so sklepi občnega zbora realizirani.

Izvedene so bile naslednje akcije:

— Organizirano je bilo srečanje z upokojenci DIT na Šentanelu, ki se ga je udeležilo tudi vodstvo DO. Upokojenci so izrazili željo po aktivnem in tesnejšem sodelovanju.

— Izvedeno je bilo predavanje dr. Kovača, ki se ga je udeležilo 45 delavcev.

— Uspešno izvedena strokovna ekskurzija na Norveško, ki se je je udeležilo 45 članov.

Za drugo polletje pa je UO sprejel program, ki zahteva večjo aktivnost vseh članov, in sicer:

5.1. Izdaja strokovnega gradiva — gospodarjenje z gozdovi in predelavi lesa — izdano mora biti najkasneje do 15. 9. 1979.

5.2. Zaradi večje aktivnosti je potrebno organizirati srečanje članov enkrat mesečno. Prvi tak sestanek naj bi bil na Pungartu.

Tema: Obravnava turističnega razvoja zahodnega Pohorja in vpliv na gospodarje-

nje z gozdovi z usklajevanjem turizma in gozdarstva. Za izvedbo so zadolženi Vida Vrhnjak, Dušan Dretnik in Milan Tretjak. Rok izvedbe september 1979.

5.3. Predavanje o vzponu na Mont Everest — zadolžen Drago Zagorc, rok izvedbe september 1979.

5.4. Obravnava razvoja lesne industrije na novi lokaciji v Radljah. Za izvedbo so zadolženi: Tone Potočnik, investicijska skupina in Jože Stres. Rok izvedbe — september in oktober 1979.

5.5. Obravnava surovinske bilance naj se pripravi v sodelovanju s SIS za gozdarstvo in predstavitev Norveške. Za izvedbo so zadolženi Drago Jurhar in UO. Rok izvedbe oktober, november.

5.6. Organizira naj se ples DIT. Za izvedbo so zadolženi: Mojca Levč, Sonja Knez, Ludvik Kotnik in Alojz Kralj. Rok izvedbe 23. ali 24. november.

5.7. Nadaljevati je potrebno s predavanji o izgradnji cest. Zadolženi: Drago Zagorc, Vida Vrhnjak, Maks Nabernik.

5.8. Organizira naj se ogled elektrarne Šoštanj, zadolžen (Nadaljevanje na 6. strani)

Spoštovani!

Ker menim, da se mi je zgodila krivica, bi želela, da so tudi člani naše delovne skupnosti seznanjeni z dogodki, ki se dogajajo v kolektivu. Nikogar nisem poimensko imenovala, za točnost navedenih po-

datkov pa jamčim s svojim podpisom. Želela bi, da sestavek objavite v VIHARNIKU brez cenzure. V nasprotnem primeru bom članek dala v objavo v sredstva javnega obveščanja. Dovoljen je le popravek slovničnih napak.

ZAKAJ TAKO?

Zakaj? Kako dolgo še?

Da, to je dvoje izmed nesteto vprašanj, ki se mi porajajo v mislih že več kot leto dni. A zadnje čase so več kot občutna. Pa pojdemo lepo po vrsti.

Pred dobrim letom je bilo razpisano delovno mesto referenta za družbeni standard, s pogojem ekonomska srednja šola in 5 let delovnih izkušenj na ustreznih delovnih opravilih. **13. junija 1978** sem vložila prošnjo na razpisano prosto delo. Pogoje sem izpolnjevala. Pri podjetju sem bila zaposlena že 8 let in imam ekonomsko srednjo šolo. Odbor za medsebojna razmerja delavcev delovne skupnosti za opravljanje del skupnega pomena Lesne Slovenije Gradec je na seji dne 29. junija 1978 izmed šestih prijavljenih kandidatov izbral kandidata in jo z 10. julijem razporedil na razpisano delovna opravila. 3. julija 1978 sem sprejela sklep o izbiri prijavljenih kandidatov. Ker sem smatrala, da odbor ni ravnal pravilno, ker je izbral kandidatko, ki ni povsem izpolnjevala pogojev, sem 24. julija vložila na delavski svet zahtevo za varstvo pravic. 18. avgusta je delavski svet obravnaval mojo pritožbo in zavzel sklep, da pritožbo predhodno obravnavata sindikalna organizacija in samoupravna delavska kontrola delovne skupnosti in mnenje posredujeta delavskemu svetu. 25. avgusta je na svoji redni seji izvršilni in nadzorni odbor osnovne organizacije sindikata obravnaval zadevo in sprejel sklep, da je bila odločitev odbora za del. razmerja pri izbiri kandidata za del. opravila referent za družbeni standard nepravilna in naj delavski svet to takoj obravnava. Obenem je bil sprejet sklep, da se nameščanje delavcev ne more izvršiti preden rok ni pravnomočen. (Moja pritožba se rešuje, delavka pa je že nameščena.) Zadevo je 29. avgusta obravnavala tudi delavska kontrola in podala predlog: »Sklep odbora za medsebojna razmerja delavcev v združenem

delu se naj razveljavi in uvede ponoven postopek.«

31. avgusta je na podlagi mnenja sam. delavske kontrole in sindikalne organizacije delovne skupnosti delavski svet z javnim glasovanjem sprejel sklep:

1. Pritožbi T. P. se ugodí.
2. Kadrovska služba in šef pravno organizacijskega sektorja sta zadolžena, da se pogovorita s T. P. o možnosti umika pritožbe, sicer se sklep odbora z dne 29. 6. razveljavi in se ponovi celotni postopek za objavo prostih delovnih opravil referent za d. stand. v splošnem sektorju.

3. K realizaciji sklepa št. 2 je treba pristopiti takoj.

Ko mi je bil 29. septembra 1978 izročeni izvleček zapisnika, sem bila presenečena. Nisem si mogla razložiti, kako gre skupaj. Prvič, da se ugodí; drugič, da se zadeva ponovi, in tretjič, da se me prepriča. Da, kljub temu, da nismo otroci, bi umaknila pritožbo, če bi me kdorkoli kaj vprašal, ne pa sedaj, ko se zadeva zapleta. Pa tudi zaradi tega, ker sem želela iz računovodskega sektorja (zaradi specifičnosti dela: pojav nadur), pritožbe nisem želela umakniti; tudi po dveh prigovarjanjih in celo nesramnih žalitvah (bila sem namreč noseča) ne.

10. oktobra sem prejela obvestilo, da so ponovno objavljene proste naloge referenta za družbeni standard v splošnem sektorju. Ponovno sem vložila prošnjo in sprejela 24. novembra sklep o sklenitvi delovnega razmerja. Precej grenkih sem morala pogoltniti, a zadeva je le rešena, sem si dejala. Bila sem vesela, saj me je to delo res veselilo in zanimalo.

A prvo vprašanje: »Kaj je?«, se mi je postavilo, ko sem **25. junija 1979** prejela dopis, da se čimprej oglasim pri kadrovske službi glede ureditve kadrovskega zadev. Nisem mogla dolgo odlašati in sem se še isti dan oglasila pri kadrovniku. In glej, vse težave so se šele pričele. Prav zaradi tega

sem se tudi odločila, da napišem to na papir.

Seznani so me z dopisom, naslovljenim na odbor za med. razmerja delavcev (dopis je naslovil vodja splošnega in pravnega sektorja). Del dopisa citiram: »...tov... je na delih referenta za družbeni standard nameščena za določen čas, do vrnitve tov. T. P. s porodniškega dopusta, kar bo v začetku meseca avgusta. Glede na to, da je takrat sezona letovanja na višku, ne moremo prevzeti odgovornosti za nemoten delovni proces, ker bi se T. P. šele pričela uvajati... Predlagamo, da odbor namesti tov... za nedoločen čas na dela referent za družbeni standard, T. P. pa bomo ponudili dela, ki ustrezajo njeni izobrazbi...«.

Tako torej, klicali so me, da mi **ponudijo** drugo delo. Želela sem zapisnik tega sestanka (odbora), a v zapisniku ni bilo o razpravljanju nič zapisano. Naj se me zopet prepriča, da sama odstopim in si izberem drugo delo.

»Kakšno?« sem najprej vprašala.

»V računovodskem sektorju, finančnem...« je bil odgovor. Tja nazaj, od koder sem prišla... Mera je bila polna.

Sedaj po sedmih mesecih ugotavljajo, da bom začetnik na tem delu. In sedaj sem na razpolago. Prigovarjajo mi, da grem v računovodski sektor nazaj. Ne, ne dovolim, da se dogajajo takšne stvari! Res ne! Vsaj na lastni koži ne. To je nesramnost.

»Ne, nikamor ne grem!« sem dejala. Ne bom si izbirala delovnih mest (dejali so mi, da mi bodo posredovali spisek prostih del). Ostala bo tam, kjer imam odločbo, in to so dela in naloge referenta za družbeni standard. In dne 13. julija 1979 je bilo odboru predlagano, da se me s 1. avgustom 1979 premesti na dela referenta za ostala sredstva v

finančnem sektorju. Odbor se ni strinjal in sprejel sklep, da ostanem na del. mestu referenta za družbeni standard.

Tako, čas mojega porodniškega dopusta se je hitro iztekal in mesec dni pred nastopom službe sem se oglasila pri šefu sektorja za splošne in pravne zadeve. Svetoval mi je, naj se oglasim 14. avgusta 1979 (takrat mi je namreč potekel por. dopust), da se pomemimo ali nastopim službo ali še kakšen dan koristim dopust, sicer pa zadeva še ni rešena.

Grozno, od 13. junija 1978 do 14. avgusta 1979 stvar še ni urejena. Nekaterim stvarim pa se res lahko posvetimo!

14. avgusta 1979 sem se ob 6. uri zjutraj oglasila v službi, kot je bilo dogovorjeno. Šefa sektorja za splošne in pravne zadeve ni, ni kadrovika. Imata dopust, zvem. Baje sem še lahko 14 dni na letnem dopustu, ker zadeva še tudi ni urejena in bo o njej razpravljajal še delavski svet.

Kaj sedaj? Naj še čakam na delovno mesto, za katero imam odločbo? Mislim, da ne. Ne spleča se. Sedaj mi nihče ne more kaj očitati v zvezi z mojim 9-letnim delom pri Lesni, potem bo pa vse narobe. Imela bom kup težav. Res vidim, da nima pomena vztrajati. Pa toliko delovnega elana sem imela. Sedaj so mi zbili vso voljo, me z besedami in dejanji popolnoma potolkli. Nimam več moči. Da, tudi takšni so lahko ljudje. Kaj naj storim drugega, kot se prestaviti drugam, tu pa pustiti ljudi, da »vozijo« skupaj. Ne gre drugače. Dovolj je vseh mogočih očitaj, namigovanj in žalitev. In zakaj vse to? **Vse zaradi tega, ker nekomu nisem po godu?**

Ne, tako se ne ravna z materjo, delavko v naši samoupravni socialistični družbi. A žal, tako se dela v LESNI.

T. P.

ODGOVOR NA SESTAVEK T. P.

Bralcem gornjega sestavka sem dolžan nekaj pojasnil, da bi lahko o zadevi realno sodili, saj je »rek«, da se resnica prav spozna, je treba slišati obe plati zvona, še vedno aktualen.

Do dneva, ko je bila T. P. sprejeta k prostim delovnim nalogam »referent za družbeni standard«, se je v dveh letih menjalo pet delavk. Preden je T. P. pričela opravljati naloge referenta za družbeni standard, je šla na porodniški dopust, odbor za delovna razmerja pa je moral sprejeti za ta dela šesto delavko in sicer za določen čas, do vrnitve T. P. s porodniškega dopusta.

Zaradi tako pogostih menjav delavk, je bilo delo na tem referatu hudo moteno, kar je marsikateri član delovne organizacije čutil tudi na svoji koži. Na naš sektor so leteli številni očitki v zvezi z letovanjem, urejevanjem stano-

vanskih vprašanj in pripravami zadev za individualno stanovanjsko gradnjo. Takšno situacijo sta zlasti čutili komisija za stanovanjska vprašanja pri delovni skupnosti in komisija za rekreacijo in počitniške domove. To stanje ju je vzpodbudilo, da sta od mene kot šefa sektorja zahtevali, naj ukrenem vse potrebno, da pri teh delih ne bo prišlo več do menjav delavcev.

Komisija za rekreacijo in počitniške domove je 16. maja 1979 zaključila takole (citiram): Člani komisije zahtevajo in predlagajo odboru za delovna razmerja, da pri omenjenih delovnih opravilih ni možna nikakršna menjava delavcev, ker sedanja delavka zadovoljivo opravlja svoje delo.

Dne 25. 5. 1979 je zasedala komisija za stanovanjska vprašanja in med drugim (Nadaljevanje na 10. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)
UO. Rok izvedbe — dec. 1979.

5.9. Pripravi naj se seminar za gozdarski operativni kader in člani DIT s temo »Problematika spravila lesa na težkih terenih s predstavitevjo spravila lesa z uporabo trobobenskega žičnega žerjava«. Za izvedbo je zadolžen Mitja Jandl

— rok izvedbe prva polovica oktobra.

6. V Viharniku naj bi objavili zaključke s posvetovanja »Smeri razvoja žagarstva na Slovenskem« s komentarjem. Za izvedbo sta zadolžena Marija Levč in Jože Pučko. Rok izvedbe — 24. 8. 1979.

Francka Jurjec

Informacija o delu koordinacijskega odbora za poklicno usmerjanje pri republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje

I. Družbenopolitična izhodišča za delo koordinacijskega odbora

O problematiki poklicnega usmerjanja je razpravljala izvršni odbor predsedstva Republiške konference SZDL Slovenije v mesecu maju 1977. Sprejel je stališča in sklepe o poklicnem usmerjanju kot sestavna dela kadrovske politike v samoupravno organiziranem združenem delu, ki postavljajo naslednje temelje za operativno delo.

Samoupravno dogovorjeno kadrovske politiko je mogoče uresničevati z vsestransko koordiniranim vodenjem ter načrtovanjem poklicnega usmerjanja, ki mora upoštevati človekove sposobnosti in interese, družbene potrebe po kadrih in stopnjo gospodarske, družbene ter kulturne razvitosti in zagotavljajo vsakomur, njegovim sposobnostim, znanju in rezultatom dela ustrezno mesto v službi. V pogojih relativnega pomanjkanja materialnega bogastva naše družbe je ustavno svoboda do izbire poklica mogoče uresničevati le v okviru družbenih možnosti in njenih potreb. Zato je treba usklajevati interese posameznika in njegove sposobnosti z usmerjanjem v poklice, ki so družbeno potrebnejši!

Pri tem je pomembno spreminjanje miselnosti o svobodni izbiri poklica ne glede na družbene potrebe. Poklicno usmerjanje mora zato postati sestavina združenega dela, ki mora v procesu celovite družbene reprodukcije načrtovati tudi potrebe po strukturi in vrsti kadrov. Neskladnost med obsegom izobraževanja in razvojnimi potrebami po kadrih je treba med drugim presegati z vključevanjem srednjeročnih in dolgoročnih kadrovske potrebe v plane družbenoekonomskega razvoja organizacij združenega dela, sestavni del kadrovskega načrta pa morajo biti tudi načrti mreže šol in domov ter prostorske zmogljivosti šol v usmerjenem izobraževanju.

Na taki podlagi bo mogoče v posebnih izobraževalnih skupnostih in Izobraževalni skupnosti Slovenije sprejemati odločitve o obsegu vpisa, kriterijih, mreži šol in spreminjati usmerjenost mladine in delavcev za izobraževanje v skladu s potrebami združenega dela po kadrih.

Za izpolnitev sistema poklicnega usmerjanja je leta 1977 Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje sprejel dokument o izpopolnitvi poklicnega usmerjanja v vzgojno izobraževalnem sistemu, ki med drugim zahteva:

— intenzivnejše informiranje učencev in njihovih staršev o poklicih, šolanju, zaposlovanju, oziroma potrebah po kadrih,

— poglobitev in razširitev poklicnega usmerjanja v šolah in spremljanje razvoja učenceve osebnosti,

— usklajevanje mreže in kapacitet vzgojnoizobraževalnih organizacij v izobraževalni skupnosti s potrebami združenega dela ter načrtovanim družbenim razvojem,

— da na podlagi rezultatov predhodne prijave za vpis izobraževalne skupnosti ugotavljajo odmike od načrtovanega vpisa in predlagajo ukrepe za čimbolj skladno zadovoljevanje kadrovskega potreb.

II. Naloga koordinacijskega odbora in njegovo delo v šolskem letu 1977/78

Na podlagi navedenih stališč in sklepov Izvršnega odbora predsedstva RK SZDL in navedenega dokumenta Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje so v letu 1977 imenovale svoje delegate v koordinacijski odbor naslednje družbenopolitične organizacije, interesne skupnosti, upravni organi in zavodi, skupnosti in organizacije: Republiška konferenca SZDL Slovenije, Zveza socialistične mladine Slovenije, Republiški odbor zveze sindikatov Slovenije, Raziskovalna skupnost Slovenije, Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije, Izobraževalna skupnost Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Republiški sekretariat za ljudsko obrambo, Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje, Zavod SRS za družbeno planiranje, Sekretariat IS za kadrovska vprašanja, Slovensko društvo za poklicno usmerjanje, Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Center za razvoj univerze v Ljubljani, Zveza delavskih univerz Slovenije, Združenje izobraževalnih centrov v OZD.

Koordinacijski odbor je začel z delom v novembru 1977 in ugotovil, da lahko proces poklicnega usmerjanja poglobi in okrepi v začetnem obdobju predvsem z usklajevanjem družbenih akcij v zvezi z usmerjanjem vpisa novincev. Zato je sprejel akcijski načrt družbenih akcij za usmerjanje vpisa novincev za šolsko leto 1978/79.

V načrtu akcij so bile opredeljene predvsem naslednje naloge:

— doseči zgodnejše razmiš-

ljanje o izbiri nadaljnega izobraževanja pri učencih in njihovih starših, zgodnejšo predhodno prijavo za vpis v srednje šole, ki je bila uvedena že v šolskem letu 1976/77,

— doseči popolnejše informiranje o možnostih in zahtevnosti nadaljnega izobraževanja (informativni priročnik o poklicih in šolah, objava skupnih razpisov za vpis kadrovske in drugih štipendij, prostih učnih mest in prostih mest v domovih za učence in študente),

— uskladitev obsega posameznih vrst izobraževanja s potrebami po kadrih (opredelitev in objava vpisnih kapacitet za novince v izobraževalnih skupnostih).

Ko je koordinacijski odbor analiziral reputate akcije usmerjanja vpisa za šolsko leto 1978/79 je ugotovil:

1. Rezultati usmerjanja vpisa so dokaj ugodni pri vpisovanju mladine v srednje šole in pri vpisu rednih študentov v visoke šole. Ta ugodna razmerja pa predvsem ruši neusmerjen, stihijski vpis v izobraževanje ob delu. Tako se je v šolskem letu 1978/79 v proizvodne smeri srednjih šol vpisalo 53,5% vseh novincev za redno šolanje in 36,5% novincev v izobraževanje ob delu. Podobno je bilo tudi na visokem šolstvu, kjer se je v proizvodne smeri vpisalo 38,5% za redni študij in le 22,7% za študij ob delu. V družboslovne smeri na visokih šolah se pa je vpisalo 32% rednih študentov in kar 65,4% ob delu, v srednje šole ekonomske in upravno-administrativne smeri pa 21,9% rednih učencev in 63% ob delu.

2. Vsa neskladja pri obsegu vpisa izvirajo iz neopredeljenih in neusklajenih dolgoročnih kadrovske potreb združenega dela. Tudi metodologija planiranja kadrov ni razvita. Vse to onemogoča posebnim izobraževalnim skupnostim in izobraževalnim skupnostim Slovenije zanesljivejšo opredeljevanje števila prostih mest za vpis novincev. Dokler ne bo zanesljivih podatkov o dolgoročnih kadrovske potrebah, se upošteva le dogovorjen in v republiki usklajen obseg vpisa.

3. Kriteriji in pogoji za vpis novincev so še vedno neusklajeni in predvsem na področju visokega šolstva favorizirajo absolvente le določenih srednjih šol (gimnazije in nekatere štiriletne srednje šole).

4. Predhodna prijava za vpis v 1. razred srednjih šol in v šole po zakonu o poklicnem izobraževanju ni dala pričako-

vanih rezultatov, saj se je le 50% učencev vpisalo v tiste šole, ki so jih navedli v predhodni prijavi.

5. Zaradi časovne neusklajenosti, objave skupnih razpisov niso odigrale usmerjevalne vloge. Skupni razpisi štipendij in učnih mest npr. so bili objavljeni bistveno kasneje kot razpisi za vpis.

6. Obveščanje javnosti o problematiki usmerjanja je bilo pomankljivo in velikokrat nestrokovno. Hkrati s temi slabostmi pa je koordinacijski odbor ugotovil vrsto pozitivnih premikov, med njimi še zlasti neprimerno bolj celovito in zgodnejšo informiranost o možnostih za nadaljnje izobraževanje po končani osnovni, oziroma srednji šoli;

— zgodnejša objava razpisov za vpis omogoča temeljitejši razmislek o nadaljnjem šolanju in daje več časa za usmerjanje in preusmerjanje;

— celovitost akcije spodbuja k odgovornejšemu planiranju izobraževalnih potreb;

— akcija je omilila najbolj izrazita neskladja pri vpisu v tiste šole, katerim smo posvečali posebno pozornost.

Tako se je v srednjem šolstvu povečal delež mladine pri vpisu v 1. razred šol za proizvodne poklice v zadnjih treh letih za 2,7% (od 50,8 na 53,5%) in znižal v gimnazijah za 1,9% (od 16,2% na 14,3%). Da je akcija lahko uspešna, dokazujejo tudi pedagoške šole, v katere se je npr. v šolskem letu 1976/77, ko smo zelo intenzivno usmerjali v te šole, vpisalo kar 8% vseh novincev v srednjih šolah, v šolskem letu 1978/79 pa le 5,9%, ko ni bilo intenzivnega usmerjanja za to področje.

III. Zasnova akcije usmerjanja vpisa za šolsko leto 1979/80

O usmerjanju vpisa je razpravljala tudi Republiški svet za vzgojo in izobraževanje in v sprejetih stališčih in predlogih o nadaljnjem uresničevanju samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji z dne 30. 10. 1978 ugotovil naslednje:

med ukrepi za pospešitev preobrazbe vzgoje in izobraževanja v prehodnem obdobju je med drugim rečeno, da bodo že v letu 1979/80 posebne izobraževalne skupnosti oziroma iniciativni odbori za ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti na področju družbenih dejavnosti na podlagi načrtovanih potreb združenega dela po kadrih in v sodelovanju s samoupravnimi (Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)
organi OZD določile število novih učencev in študentov na vseh stopnjah in smereh izobraževanja po osnovni oziroma srednji šoli do konca februarja 1979. Število novih učencev mora vključevati tudi potrebe in možnosti izobraževanja ob delu. Prijave za vpis novincev se naj izvedejo že v aprilu 1979, kar bo omogočilo uskladitev števila novincev z načrtovanimi potrebami po kadrih in interesi kandidatov za izobraževanje ter morebitno poklicno preusmeritev določenega števila učencev do začetka šolskega leta 1979/80.

Pri določanju in usklajevanju števila novincev v srednjih šolah morajo izobraževalne skupnosti določiti tudi število novincev za gimnazije v skladu z načrtovanimi potrebami OZD po takih delavcih, ki jim je potrebna za delo in za nadaljnje izobraževanje splošna srednješolska izobrazba, pri tem pa upoštevati, da bo gimnazija postopoma izgubila značaj splošne pripravljavnice na vse smeri in usmeritve visokošolskega študija ter da se bodo v izobraževanje zlasti na tehniških in drugih višjih in visokih šolah vključevali v večji meri učenci iz ustreznih srednjih strokovnih šol ter delavci iz dela. S tem v zvezi je potrebno izvesti tudi ustrezne priprave za spremembo vpisnih pogojev na višjih in visokih šolah.

Na podlagi analize akcije preteklega leta in navedenih stališč Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje je koordinacijski odbor že v oktobru 1978 sprejel rokovnik nalog in zadolžitve o usmerjanju vpisa za šolsko leto 1979/80, ki ga prilagamo tej informaciji. Z rokovnikom se bistveno razširja in pogloblja akcija usmerjanja vpisa v tem:

— da določa obseg vpisa tudi na visokih šolah in obseg vpisa za izobraževanje ob delu za vse vrste in stopnje šol, vključno z dislociranimi enotami,

— da se v akcijo vključuje tudi usmerjanje mladine v telesnem in duševnem razvoju, da bi ji zagotovili nadaljnje usposabljanje in izobraževanje po končani osnovni šoli,

— da se informira o možnostih za nadaljnje izobraževanje v šolah v domovini za otroke naših delavcev na začasnem delu v tujini;

— da se predlogi vpisnih kapacitet, ki jih oblikujejo posebne izobraževalne skupnosti uskladijo z interesi in potrebami v občinah, regijah in republikah ter po prispelih prijavih za vpis opravi še izjemoma utemeljene korekcije obsega vpisa za posamezne vzgojnoizobraževalne organizacije,

— da se ukine predhodna prijava za vpis in se jo nadomesti z zgodnejšim vpisom, kar bo omogočalo bolj organizirano usmerjanje in preusmeritev v primerih, ko kandidati ne bodo imeli izgledov za vpis ali ko jim bo vpis odklonjen,

— da se v mesecu marcu

hkrati objavijo vsi skupni razpisi za vpis mladine in odraslih v srednje, višje in visoke šole, šole po zakonu o poklicnem izobraževanju in o urejanju učnih razmerij, razpisi prostih učnih mest, kadrovskih štipendij in štipendij iz združenih sredstev ter razpisi o prostih mestih v domovih za učence in študente.

IV. Značilnosti letošnje akcije usmerjanja vpisa

Na podlagi izkušenj iz prejšnjega leta je koordinacijski odbor v oktobru 1978 sprejel Rokovnik nalog zadolžitve in nosilcev za izvedbo akcij o usmerjanju vpisa novincev v usmerjeno izobraževanje za šolsko leto 1979/80. Akcije doslej potekajo v celoti po načrtu. Da bi zagotovili sistematičnost, organiziranost in pravočasnost, smo akcijo zastavili tako, da smo vanjo vključili najširši krog odgovornih samoupravnih organizacij in skupnosti, družbenopolitičnih skupnosti in organizacij. Poleg nalog iz Rokovnika smo opravili še nekatere posebne naloge, med njimi predvsem naslednje:

— že v novembru in decembru smo organizirali posebne posvete v okviru medobčinskih svetov družbenopolitičnih organizacij z namenom, da animiramo vse družbene dejavnike za akcijo in jih seznanimo z njenim potekom in namenom;

— Republiška konferenca SZDL je sklicala posvete s predsedniki Svetov za vzgojo in izobraževanje pri Občinskih konferencah SZDL in opredelila naloge teh svetov v akciji usmerjanja;

— na posvetu z delegati družbenopolitičnih organizacij in predsedniki svetov visokošolskih vzgojnoizobraževalnih organizacij so bile izpostavljene naloge teh organov pri opredeljevanju vpisnih kapacitet, pogojev in kriterijev za vpis na visokošolske organizacije s posebnim poudarkom na spreminjanju vpisnih pogojev glede na ustrezno predhodno izobraževanje;

— opravljeni so bili posveti z individualnimi poslovnimi organi osnovnih in srednjih šol, organizacij za izobraževanje odraslih, višjih in visokih šol, izobraževalnih centrov v OZD ter vzgojnoizobraževalnih organizacij za usposabljanje. Na teh posvetih so bile opredeljene naloge vseh vrst in stopenj šol v akciji usmerjanja vpisa, še posebej pa je bilo poudarjeno, naj istovrstne šole uskladijo vpisne pogoje in kriterije;

— v občinah smo dali pobudo za ustanavljanje koordinacijskih odborov za poklicno usmerjanje praviloma pri občinskih izobraževalnih skupnostih z nalogo, da usklajujejo celotno akcijo v občinskem merilu, zlasti pri opredeljevanju in usklajevanju obsega vpisa glede na občinske in regijske ter republiške kadrovske potrebe;

— prvikrat so bili pri opredeljevanju in usklajevanju ob-

sega vpisa upoštevani tudi podatki o poklicnih namerah učencev zaključnih razredov osnovnih in srednjih šol, ki jih skupnosti za zaposlovanje zbirajo v okviru svojih nalog pri poklicnem usmerjanju; skupnosti za zaposlovanje in njihova zveza so bistveno razširile obseg svoje dejavnosti na področju poklicnega svetovanja in usmerjanja in v to svojo dejavnost vključile tudi kandidate za izobraževanje ob delu;

— srednje, zlasti pa še višje in visoke šole so obogatile vsebino informativnih dni z organiziranjem individualnih razgovorov s kandidati za vpis;

— obogatilo in razširilo se je obveščanje javnosti o celotni akciji in razširilo informiranje o možnostih za nadaljnje izobraževanje; posebna skrb je bila pri tem namenjena staršem in otrokom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in otrokom naših delavcev na začasnem delu v tujini;

— posebne izobraževalne skupnosti in Izobraževalna skupnost Slovenije so pripravile predlog predvidenih prostih vpisnih mest za šole vseh vrst in stopenj za mladino in odrasle; predlog je bil v najširši javni razpravi v občinah in regijah, dokončna uskladitev s predlogi iz javne razprave je bila opravljena v izobraževalni skupnosti Slovenije;

— v akcijo se intenzivno vključuje Gospodarska zbornica Slovenije, ki je organizirala številne posvete z odgovornimi delavci v OZD, pri čemer je posebej spodbujala njihovo pravočasno planiranje kadrovskih potreb, opredeljevanje števila prostih učnih mest in štipendij ter usmerjanje delavcev v izobraževanje.

Pomemben rezultat vseh prizadevanj je objava skupnih razpisov v obih slovenskih osrednjih dnevnikih, v času od 7. do 13. marca 1979. Z njo smo prvikrat dobili celovit pregled nad predvidenim obsegom zagotavljanja vseh drugih pogojev za nadaljnje izobraževanje (učna mesta, štipendije in mesta v domovih). Zgodnejši razpis zagotavlja tudi več časa za usmerjanje in morebitno preusmerjanje kandidatov za vpis.

V. Nekatera odprta vprašanja in problemi

1. Eno od osnovnih vprašanj, ki se odpira, je upravičenost usmerjanja vpisa glede na družbene potrebe ob ustavnih pravicah, da so ob enakih pogojih vse vrste in stopnje izobraževanja dostopne vsem in ali določanje številčnega obsega vpisa te pravice ne omejuje. Družbenopolitični zbor skupščine SRS je v razpravi o osnutku Zakona o usmerjenem izobraževanju zavzel stališče, da usmerjanje vpisa, kot politika, ne pomeni omejevanje svobode pri izbiri poklica, ampak spodbuja izobraževanje v smereh, ki jih terjajo dolgoročni razvoj.

2. Zlasti se to vprašanje postavlja ob znanem dejstvu, da večina temeljev plana razvoja

ne vsebuje kadrovskega potreb, dolgoročnih planov razvoja posameznih področij združene dela pa sploh ni. Potrebe po kadrih so izražene kratkoročno, celo trenutno in le približno. Na taki osnovi ni mogoče ustrezno in učinkovito usmerjati izobraževanje. Tak značaj imajo tudi vse vrste razpisanih štipendij in učnih mest v OZD, saj se velik del štipendistov ne zaposluje pri svojih štipenditorjih, prav tako pa tudi absolventi poklicnih šol ne dobijo vedno zaposlitve v organizaciji, kjer so se praktično izobraževali za poklic. Zaradi takega stanja posebne izobraževalne skupnosti ne morejo uspešno usklajevati obsega izobraževanja za posamezne panoge s potrebami uporabnikov kadrov. Ob tem je značilno, da v okviru republike še nimamo oblikovane ustrezne metodologije samoupravnega kadrovskega planiranja in jasnega pregleda nad celovitimi družbenimi potrebami pri izobraževanju glede na planske usmeritve družbeno gospodarskega razvoja.

3. Določanje obsega vpisa zlasti na srednjih šolah vse preveč temelji na obstoječih kapacitetah šol, kar je privedlo do pomembne razlike med številom potencialnih kandidatov za vpis v srednje šole (učencev, ki bodo letos končali osnovno šolo je okrog 25.000) in razpisanimi prostimi mesti za vpis (v srednjih šolah 32.000). To predstavlja realno nevarnost, da bodo srednje šole proizvodnih smeri ostale prazne, zlasti še zaradi tega, ker lahko pričakujemo čedalje manjši priliv učencev iz drugih republik.

S takšnim opredeljevanjem vpisnih kapacitet v bistvu pristajamo na obstoječo mrežo šol in s tem reproduciramo neugodno kadrovsko strukturo.

4. V SR Sloveniji tako rekoč vsa mladina po končani osnovni šoli nadaljuje izobraževanje v srednjih šolah in ima aspiracije za izobraževanje predvsem v štiriletnih srednjih šolah neproizvodnih smeri, k temu zlasti veliko doprinese ženska mladina. Ženska mladina se odloča predvsem za tradicionalne ženske poklice, ko pa vpisne možnosti za te zmanjkajo, pa v gimnazije. S tem neprestano pritiskajo na širjenje kapacitet v ekonomskih, upravno-pravnih in administrativnih smereh. V posameznih krajih zaradi tega, kljub velikim kapacitetam, ostaja vpis ženske mladine težko rešljiv problem (Ljubljana in druga večja središča).

Na visoke šole se po podatkih izobraževalne skupnosti Slovenije vključuje 55 % vseh absolventov štiriletnih srednjih šol, če pa prištejemo še slušatelje, ki študirajo ob delu, znaša ta že kar 65 % ene generacije. Pri tem je posebej zaskrbljujoč prevelik vpis na neproizvodne smeri visokošolskega študija, saj je v upravno-pravne, ekonomske in organizacijske smeri vpisanih letos v 1. letniku kar 47,3 % študentov. Kapacitete družboslovnih

usmeritev so praktično neomejene, saj se lahko glede na sedanje študijske programe povsod odpirajo dislocirani študijski centri. Za ta študij namreč ni potrebno zagotavljati posebnih materialnih pogojev, kakor je to potrebno za študij proizvodno-tehničnih in naravoslovnih smeri. Prizadevanja za usmerjanje vpisa ovira in deformira tudi že kar zakoreninjena miselnost, da se občan mora izobraževati, če žene v domačem kraju, pa vsaj čim bližje kraju bivanja. Tako stališče izhaja iz lokalističnih tendenc in se često upravičuje s policentrično zasnovno razvoja SR Slovenije. To se izraža v stalnih pritiskih za širjenje mreže šol in dislociranih enot. Zato nastaja vedno več dislociranih oddelkov, ki še povečujejo že tako neustrezno usmerjenost kandidatov v predimenzionirane smeri študija. Ob tem se upravičeno postavlja tudi vprašanje kvalitete izobraževanja v takih oddelkih.

5. Letošnja razprava o predlogu obsega vpisa je pokazala, da še nismo presegli prej navedenih slabosti. Značilno pa je, da so v sredinah, kjer so se dobro organizirali, uspeli uskladiti svoje potrebe, tako v občinskem kot regijskem okviru. V nekaterih sredinah so se za razpravo slabo organizirali in zaradi njihovega prepozna reagiranja prihaja do večjih ali manjših političnih zaostre ob vpisu (npr. v Ljubljani).

7. Tudi vse višje in visoke šole se niso v enaki meri vključile v akcijo in že sedaj postavljajo zahteve po administrativnem omejevanju vpisa kljub temu, da še sploh ni znano, koliko bo prijavljenih kandidatov.

8. V letošnji akciji prihaja tudi do neusklajenih vpisnih pogojev in do nekaterih anomalij, ki v bistvu predstavljajo kršenje pravice do vpisovanja pod enakimi pogoji. Do tega prihaja bolj zaradi dosejanje pravne ureditve, ko vpisne pogoje določajo vzgojnoizobraževalne organizacije same. Zato se nam zdi smiselna predvidena ureditev, ko naj bi vpisne pogoje določali vzgojnoizobraževalni programi usmerjenega izobraževanja.

Ne glede na navedene probleme in pomanjkljivosti pričakujemo od letošnje akcije usmerjanja vpisa pozitivne rezultate in izhodišča za izpopolnitev sistema usmerjanja vpisa. Pri tem bo treba zagotoviti v nadaljnem poteku akcije dosledno spoštovanje nalog in obveznosti z načrta letošnje akcije usmerjanja vpisa.

Pričakujemo, da bo izvršni svet akcijo podprl in nakazal morebitne nadaljnje naloge in usmeritve.

Priloge:

— Rokovnik akcij
— Pregled vpisnih kapacitet 1979/80 (po usklajevalnem postopku)

— Dislocirane enote VTOZD v SR Sloveniji za študijsko leto 1979/80

Naš otrok kadi, kaj storiti

Da danes kadi vse več otrok med 10. in 14. letom starosti, ne smemo smatrati kot izjemen primer. Gre za problem, ki je tipičen za našo današnjo družbo. Kakor za sladkarije in alkohol tako tudi za tobak ni pri nas nobenih ovir pri nabavi. Mladí se začno zanimati za kajenje in druga nasladila takoj, ko postanejo sposobni za kritično ocenjevanje družbenih prillik.

Morda je začel otrok kaditi, ker želi, da ga prijatelj smatrajo za »pravega fanta«, morda je celo prepričan, da je kajenje dokaz »moškosti«. Oprezno in pazljivo mu lahko dokažemo, da je dosti drugih poti, da pokaže svojo moč in sposobnost (npr. šport). Dovolj primerov je, da so deklice in fantje prenehali s kajenjem takoj, ko so se začeli intenzivneje baviti s športom v prostem času. Bilo jim je znano, da kajenje zmanjšuje rezultate v športu, kar je športna medicina že zdavnaj dokazala.

Pogostokrat se mladi varajo, da jih bo kajenje pripeljalo k večji aktivnosti, večji moči in vitalnosti. 8 do 10 minut po pokajeni cigareti sicer doživljajo spremembe, da postanejo razpoloženi in zgovorni. Takoj za tem razpoloženje upade. Zopet sežejo po cigareti in tako se začarani krog nadaljuje. Neredko se pojavljajo posledice: nerazpoloženje, glavobol in druge težave. Otroci to neradi priznajo, a zdravnik jim lahko vzroke težav potrdi. Morda bodo njega raje poslušali kot nas starše.

Z običajno prepovedjo pri otroku ne dosežemo veliko, a vendar se je najpogosteje poslužujemo. V šolah bi morali storiti več kot doslej, posebno med odmori na šolskem dvorišču, kjer bi morali redno nadzirati, kako se prepoved spoštuje. Kajenje v neki skupini ali razredu se ne odloča z večino. Pomisliti moramo tudi na nekadilce, ki postanejo »pasivni kadilci«, ko vdihavajo dim, ki ga drugi ustvarjajo.

Kako je s prenehanjem kajenja?

Manj uspeha je, če se kajenje postopoma zmanjšuje. Kdor je zanesljivo spoznal, da je kajenje škodljivo za zdravje, bo takoj prenehal in s tem dokazal moč svoje volje. V tem je pravi problem. Mnogi kadilci skrivajo pred sabo in pred drugimi, da nimajo tako močne volje, da bi prenehali s kajenjem. Slabo je, če človek ne vlada več svoji svobodni odločitvi. Razmislimo, ali ne bi morda mladoletniku obljubili nekaj lepega, če bi v določeni dobi prenehal s kajenjem (npr.: v treh ali šestih mesecih). Pogostokrat se namreč dogaja, da po tej dobi popolnoma usahne želja po nadaljnem kajenju. Neki mladoletniki so v 14. letu dobili za nagrado kolo. To je veliko. Vsekakor pa mora biti govor

o nagradi, za katero se spleča potruditi. Takšne obljube ne vežemo brez velike potrebe na moralno iztirjenost, ampak otroku raje razložimo z načinom, ki odgovarja njegovemu mišljenju. Navedemo športni in zdravstveni razlog.

Najvažnejše pa je, da se vprašamo, zakaj je naš otrok začel kaditi. Kot vemo, služi cigareta ponekod za lajšanje duševne napetosti. Poznano je, da mnogi sežejo po cigareti, kadar so utrujeni ali vznemirjeni. Isti učinek lahko dosežemo brez kajenja in denarja. Potreben je le mir in počitek, če smo utrujeni, sicer pa kratek sprehod po svežem zraku, globoko dihanje...

Če želimo, da se naš otrok odvadi kajenja, ne pričakujmo dosti od dobrega (ali slabega) vzgleda staršev. Če je že potrebna primerjava, naj bo prvenstveno primer njegovega prijatelja.

Zelo učinkoviti pa so lastni neuspehi. Če je npr. fant že večkrat doživel, da v športu ni dosegel več istih rezultatov kot prej, mu daje voljo, da odvrže že izvlečeno cigareto. Dokažimo mladoletniku, da je zanj osvežitev sadni sok, krajša igra z žogo ali šaljiv razgovor. Presenetimo ga z zanimivim izletom, pogovarjajmo se z njim.

Velikokrat je vzrok za začetek kajenja preobremenitev v

šoli. Pomislimo, morda je naš otrok segel po cigareti, ker je osamljen ali, ker mu je doma nezno. Ali nismo v tem primeru nekaj pogrešili, nismo morda otroka premalo poslušali ali ga preredko puščali v družbo sovrstnikov? Razmislimo o tem! Morda je v družini potrebno kaj spremeniti in popraviti! V vsakem primeru, če prične otrok kaditi med 10. in 14. letom starosti — sredi razvoja, je to veliko prezgodaj.

V koroški regiji smo v lanskem šolskem letu izvedli med osmošolci anketo o zasvojenosti. Rezultati niso bili nič kaj razveseljivi, saj je med 854 anketiranci že 152 otrok kadilcev, k sreči le 4 stalni, medtem ko se ostalih 148 zateka h kajenju le občasno. Iz ankete je razvidno, da jih je največ pritegnila h kajenju družba, radovednost, želja, da so podobni odraslim, nekaj pa jih je navedlo druge vzroke. Samo poskusilo je kaditi nadaljnjih 214 učencev, a so prenehali zaradi slabega počutja (119 učencev), pliva staršev (25 učencev), 70 učencev pa je navedlo druge vzroke. S posledicami kajenja so otroci seznanjeni v 97,3 %.

Starši, morda je med anketiranci — kadilci tudi vaš otrok. Pogovorite se z njim!

Referat za zdr. vzgojo

*Ko
klasje
rumeni!*

Dekle poželo prvi je snop,
vanj vpletlo spominov svojih je šop.
Rahlo pobožala zoreče je klasje,
ki zlati so kot njegovi so lasje.

Snop za snopom pada,
klasje rahlo že veni,
a pod srcem njenim,
živ spomin se nanj budi.

Rahlo v vetru žito valovi,
kot da jo uspavati želi,
da v snu bi pozabila,
da vsa sreča je minila.

Srečo požela beseda je,
ki pravimo ji laž,
bo kdaj zacelil rano čas?
Še padlo mnogo snopov bo,
še velikokrat žito zorelo bo,
da v srcu več ne bo hudo.

V. Gerl

(Nadaljevanje s 6. strani)
sprejela tudi ta zaključek (cirtiram): Komisija je obravnavala problem stalnega menjavanja referentov na nalogah in opravilih za družbeni standard. Ugotovili so, da je zaradi pogoste menjave teh referentov trpelo delo na tem področju, ki se je kazalo predvsem pri pridobivanju novih stanovanj in urejanju zadev za individualno gradnjo. Delo tega referenta je zelo obsežno in zahtevno, saj skoraj za vsako sejo delavskega sveta pripravljajo gradivo za reševanje stanovanjske problematike, zato komisija zahteva od šefa sektorja za pravne in kadrovske zadeve, naj uredi službo tako, da bo na teh nalogah ostala Petek Danica, ki sedaj že uspešno opravlja naloge referenta za družbeni standard.

Iz povedanega izhaja, da sem bil kot šef sektorja dolžan začeti postopek za realizacijo zahtev obeh komisij. Vse se je odvijalo po samoupravni poti, kot to določajo zakon in splošni akti delovne skupnosti.

Res pa je, da je postopek tekel počasi, saj sem odboru za delovna razmerja posredoval moj predlog že 12. 6. 1979. Odbor je predlog zavrnil, zato sem zahteval od delavskega sveta, da preizkusi odločitev odbora za delovna razmerja. To je delavski svet storil šele na seji 6. 9. 1979. Nikakor ni moja krivda, da je med tem časom zadeva izmenoma romala med obema organoma.

V zvezi z namestitvijo T. P. bi rad še pojasnil, da je bila razporejena k tem delovnim opravilom po sporu, zaradi katerega je morala odstopiti delavka, ki je delala pri teh delovnih opravilih komaj dva meseca. V sporu pred organi upravljanja je T. P. uspela, ker je prej omenjeni delavki na dan, ko je odbor opravil izbiro izmed prijavljenih kan-

didatk, manjkalo manj kot ducat dni delovne dobe, ki je bilo s pogoji predpisano. Pri smeri izobrazbe pa je imela srednjo komercialno šolo namesto srednjo ekonomsko. Dobro se spominjam, da smo T. P. še tik pred odhodom omenjene delavke, ki je zaradi tega odpovedala delo, pozvali in ji ponudili druga delovna opravila v našem sektorju, ki jih ni hotela sprejeti.

Tudi v sedanjem postopku smo ji ponudili druga prosta delovna opravila v našem in drugih sektorjih, ki ustrezajo njeni strokovni izobrazbi in delovnim zmožnostim. Predočili smo ji razloge, da je to v interesu dela in da nima nihče proti njej osebno ničesar, kakor so to nekateri zlonamerno skušali prikazati.

V našem sektorju je vsak dober delavec dobrodošel, tako tudi T. P., vendar pa so v ospredju zahteve dela. Imamo prosta delovna opravila, za katera ne uspemo pridobiti ustreznih delavcev, s sprejemom teh del pa nam bi lahko T. P. veliko pomagala.

Ker sestavka tov. T. P. nisem videl in imam le ustne informacije, nisem mogel na njene trditve konkretno odgovoriti. Zadevo sem napisal tako, kot se je spominjam in kot izhaja iz dokumentov, ki so mi na razpolago.

Ob koncu želim še enkrat poudariti, da ni imel nihče namena storiti tov. T. P. krivico, pač pa zadovoljiti širši interes. Naj ne zameri, če imajo tudi drugi pravice in dolžnosti v združenem delu, torej pravico vlagati zahteve, prošnje in pritožbe, stvar organov upravljanja pa je, da o upravičenosti odločijo.

Imamo srečo, da delavci v proizvodnji razumno urejajo takšna vprašanja. Kaj bi bilo, če bi lahko vsak delal samo tisto, kar bi hotel?

Šef sektorja
S. O.

VINKU HAFNERJU V SLOVO

Vinko Hafner

V soboto 4. avgusta se je velika množica ljudi poslovila na radeljskem pokopališču od VINKA HAFNERJA, merilca pri TOK Gozdarstvo Radlje. Poslovili so se od sodelavca, lovca, občana, prijatelja. Smrt je prišla iznenada, saj je še v mesecu maju delal s polno paro. Kljub temu, da se ni prav dobro počutil, je vzdržal do konca meseca, ko je dela največ, napravil obračun in odšel k zdravniku. Zadnji čas so ga poslali v bolnico ter mu rešili in podaljšali življenje — žal samo za dva meseca. Prebolel je lažji srčni infarkt in se po obveznem zdravljenju vrnil iz bolnice. Bil je korajžen, veder, nič podoben bolniku. Pričakovali smo, da se bo v kratkem vrnil na delo. Tudi sam je to želel, saj mu je bilo delo najboljše razvedrilo. Poznal je vsako cesto in vsakega kmeta na Kozjaku, pa tudi pohorska stran mu ni bila neznana. Delovni čas so mu bile pogosto tudi zgodnje jutranje ure ali pozni popoldnevi. Važno je bilo to, da je bil les odpeljan do zadnjega v mesecu, da je lastnik lahko prišel 15. naslednji mesec na obračun. Užival je pri svojem delu v naravi. Ostal ji je zvest vse

od rojstva pred 56 leti. Kot sin »oferjeve« hčere na Radelci prav gotovo ni imel lahke in brezskrbne mladosti. Delo in borba za vsakdanji kruh — s tem se je moral spoprijeti že v ranih letih. Tudi druga svetovna vojna mu ni prizanesla: prisilno delo, nemška vojska in ujetništvo — so trpki spomini na njegovi življenjski poti.

Ves povojni čas pa je posvetil delu v gozdu. Od gozdnega delavca — sekača je napredoval do manipulanta in merilca lesa. Par let mu je še manjkalo do zasluženege pokoja. Toda ni ga dočakal. Odšel je nena doma, brez slovesa. Vendar bo njegovo požrtvovalno in vestno delo ostalo svetel vzgled tistim, ki bodo stopili v delovne vrste tam, kjer je on izstopil.

TM

NIKOLI NE BOMO POZABILI

V vznožju Uršlje gore leži domačija, ki ji pravimo pri Lantarju. Tu so srečno živeli mož Anton, žena Angela z malimi otroki; pri tej hiši pa je živel tudi Nejče. Nejče je bil nezakonski, zato ga je stric Anton še malega vzel k sebi. Kolo časa se je zavrtelo tako, da je Anton odšel v partizane v koroški bataljon, Nejč pa se je odločil, da bo gospodaril doma na kmetiji. Trde in skalnate njive je oral in sejal. Vedel je, da je treba pridelati hrano za družino, pa tudi partizani so se pogosto oglašali pri njih. Tu in tam je prišla k hiši tudi nemška patrolja, ki je stikala za partizani. Tako je bilo tudi tisti dan, 2. septembra 1944. leta. Dež je rahlo rosil. V kuhinji pri Lantarju so se stiskali Angela, otroci in Nejče. Nemci so prišli v večjem številu kot po navadi. S seboj so imeli konje, da so jim nosili orožje. Prezebli in mokri so se pogreli in posušili. Ko so odšli, je Nejče opazil, da so na hodniku pustili puško. Vzel je puško in jo skrnil, misleč, da je Nemci ne bodo pogrešali. To pa je bila le past za Nejča. Trije Nemci so se vrnili in zahtevali pu-

ško nazaj. Nejče je dolgo trdil, da je ni videl, vendar je oster nastop Nemcev omajal njegov pogum. Dal jim je puško nazaj in rekel, da jo je skrnil pred otroci. Takoj so posumili, da je puško skrnil za partizane. Nemudoma je moral iti z njimi. Niti toliko časa mu niso dali, da bi si oblekel suknjič. Šli so v Razbor h Pečolarju. Nejče je upal, da ga bodo tu pustili. Sesti je moral za mizo in že se je začelo zasliševanje. Bil je osumljen, da pomaga partizanom. Nič ni pomagalo, moral je z njimi v Šoštanj. V Šoštanju so ga zopet zasliševali, nadaljnja njegova pot pa je vodila v Dachau. Tam je moral v celico, kjer so bili zločinci. Dobil je tifus in mislil, da nikoli več ne bo videl domačega kraja. Vsak dan je gledal, kako so vozili ljudi v nenasitni krematorij.

Njegova moč in volja sta zmagali. Dočakal je svobodo. V jeseni 1945. leta se je vrnil tako suh, da ga je bila le kost in koža, skoraj ga nismo spoznali. Prišel je v Žerjav, kjer so mu sveži plinjski zrak in dobra domača hrana vrnili moči.

Tega, kako po krivici so ga Nemci mučili, Nejče nikoli ni pozabil. Pozabili ne bomo tudi mi, ki smo tista štiri leta preživeli v strahu.

Štefka Melanšek

Glasilo VIHARNIK izdaja organizacija združenega dela LESNA Slovenj Gradec, gozdarstvo in lesna industrija, n. sol. o. — Ureja uredniški odbor: Vida Vrtnjak, Tone Modic, Ludvik Kotnik, Jože Gosak, Marija Krautberger, Oto Cegovnik, Hedvika Janše, Jurij Sumečnik, Andrej Sertel, Marjan Čuješ, Maks Nabernik. — Glavni urednik: Andrej Sertel, odgovorna urednica: Ida Robnik, lektorica: Majda Klemenšek, tehnični urednik: Bruno Žnidaršič, naklada: 5000 izvodov. — Klišejl in tisk: ČGP Mariborski tisk, TOZD Tiskarna, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1979.

KARLA KREMLJAKA

Ni malo ljudi med nami, katerih življenje je nekoliko bolj polno in bolj pestro. Način življenja je poleg ostalih faktorjev odvisen tudi od časa, v katerem se človek rodi. Med nami je še nekaj očkav iz pred leta 1900, ki so preživeli čas dveh vojnih viher. To so ljudje, ki so del naše zgodovine. Ljudje, ki so pomagali graditi našo sedanost in bodočnost. Enega smo vam že predstavili v VIHARNIKU. To je bil Bricman Franc. Podobno usodo je med prvo svetovno vojno doživel Kremljak Karel, ki vam ga tokrat želim predstaviti.

Kremljak Karel je kmet, kooperant Obrata za kooperacijo Radlje ob Dravi. Doma je iz Hudega kota. Pri Terpotekovi domačiji — tako se kmetiji reče po domače — sedaj gospodarja njegov sin, vendar ima oče Karel še vedno pregled nad vsem gospodarstvom. In ne samo to, tudi delo mu še dobro odreže. Še vedno krepak in vitalen. Opravlja zunanja kmečka opravila, v njegovih rokah še zapoje »motorka«, pa tudi v hlev rad stopi.

Po prijaznem povabilu v kuhinjo mi je začel pripovedovati o svojih doživetjih v prvi svetovni vojni.

»V vojsko sem bil poklican leta 1916. Obuko sem opravil v Celju, od tam pa so me poslali na Tirolsko. Takrat sta vodili na Tirolsko dve železniški progi. Po eni so vozili vojake na bojišča, z drugo pa so vozili ranjence nazaj. Dodeljen sem bil v jurišni bataljon — »šturm bataljon«. Vse do konca vojne sem se bojeval na frontah južne Tirolske. Spominjam se zadnjih dni, ko nisimo vedeli več kdo je kaj, kdo je in ali sploh je še kje kakšen komandant. V tej zmešnjavi so nas veliko ujeli. V ujetništvu sem preživel dve leti. Nekaj časa sem bil v Trienti, nato v Piavi, nazadnje pa v Veroni. Sprva sem mislil na pobeg, vendar pa me je tovariš prepričal, naj kaj takšnega ne poizkušam več, da nas bodo tako ali tako kmalu izpustili. Kot ujetniki smo morali čistiti pokrajino, ki je bila polna mrtvih živali, ljudi in orožja.

V kontaktu z Italijani sem se hitro naučil njihovega jezika, nemško pa sem obvladal že prej. To mi je pomagalo, da sem se lažje znašel.

Lakota je bila stalni spremljevalec ujetnikov. Včasih sem bil tako lačen, da me noge niso več držale pokonci. Da bi prišel do dodatne hrane, sem

začel izdelovati okvirje za slike ali »reme«. Les sem dobil od nagrobnih spomenikov. En okvir sem delal štiri dni in štiri noči, prodajal pa sem jih stražarjem. Za petnajst lir, kolikor sem dobil za en »reme«, sem si kupil hrano, pa še za kakšen liter vina mi je ostalo.

Po dveh letih ujetništva sem ponovno začel misliti na beg.

1. marca 1920 sem se odločil in pobegniti s šestimi tovariši. S seboj smo vzeli suho mleko, koruzno moko in vžigalice. Nekaj dni smo se potikali po hribih in si kuhali v podrthih in opustošenih domačijah. Ko nam je zmanjkalo hrane, smo bili prisiljeni prositi pri domačinih. Takrat smo se razdelili v dve skupini. Tako smo lažje

Med prvo svetovno vojno sem takšnih okvirjev naredil okrog 30

Karel Kremljak

dobili hrano, pa tudi bolj varni smo bili pred policijo. Po skoraj treh tednih smo prišli v Avstrijo. Tam smo štiri dni čakali na dokumente, nato pa smo se z vlakom odpeljali v Jugoslavijo.

Po vrnitvi iz ujetništva sem nekaj časa živel doma pri Kremljaku, potem pa sem se priženil sem k Terpoteku.

Medtem ko je pripovedoval o življenju v ujetništvu, je stopil v sobo in prinesel dva okvirja za slike. V rokah je obdržal iz drobnih deščic sestavljen okvir in dejal: »Tega sem naredil okrog leta 1950, onega pa sem delal celo lansko zimo.«

Ko sem odhajala, je prišel za mano in ko je gledal moje roke, je rekel: »Moje roke so že okorne, vi pa bi lahko prišli še kdaj na obisk in mi pomagali delati 'reme'.«

NAŠI VOJAKI

Tokrat vam predstavljamo štiri vrle fante, člane naše delovne organizacije, ki trenutno služijo vojaški rok. To so:

Miran Klemen

MIRAN KLEMEN je zaposlen v TOZD Nova oprema. Vojaščino služi v Valjevu, V. P 6734/30, 14002 Valjevo.

BOJAN KREVIH iz Slovenj Gradca. Vojaški rok služi v planinski enoti kot izvidnik v Kranju.

Bojan Krevh

JANKO SOVINČ je delavec TOZD, GO Slovenj Gradec.

MARJAN ČUJEŠ je delavec TOZD Transport in servisi. Vojaški rok služi od 9. aprila 1979 v Valjevu, kasarna »Kadinjača«.

Delavci Lesne jim želimo, da bi bili dobri vojaki, da bi jim dnevi hitro minevali in, da se vrnejo med nas.

Janko Sovinc

Marjan Čuješ

TEKMOVANJE GOZDNIH DELAVCEV

Tradicionalni koroški turistični teden je bil tudi letos natripan s programom raznih prireditev.

V soboto 18. avgusta smo lahko spremljali tekmovanje gozdnih delavcev na nogometnem igrišču v Črni. Veliko ljudi so na prireditve privabile domače specialitete, s katerimi so postregli kmetje Obrata za kooperacijo Ravne na Koroškem.

Gozdarjev sin

Na prireditvi ni manjkalo domačih jedi in pijač, s katerimi so kmetje pogostili gledalce

Nakladanje

Zadnji dvig in steklenica piva je bila njegova

Kleščenje vej

Prežagovanje

Podiranje v naprej določeni smeri

Zasek